

2.7.13 Počítání s odmocninami II

Předpoklady: 020712

Pro každé celé číslo s , každé kladné reálné číslo a a každé přirozené číslo n

$$\text{platí: } (\sqrt[n]{a})^s = \sqrt[n]{a^s}$$

Př. 1: Porovnej věty pro vzorce $\sqrt[n]{\frac{a}{b}} = \frac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}}$, $(\sqrt[n]{a})^s = \sqrt[n]{a^s}$ a vysvětli rozdíly v podmínkách, které jsou kladeny na hodnotu čísla a .

- Vzorec $\sqrt[n]{\frac{a}{b}} = \frac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}}$: všechna nezáporná čísla a .
- Vzorec $(\sqrt[n]{a})^s = \sqrt[n]{a^s}$: všechna kladná čísla a .

$\Rightarrow$ Vzorec $(\sqrt[n]{a})^s = \sqrt[n]{a^s}$ zakazuje nulovou hodnotu a . Proč?

V předpokladu věty uvažujeme s jako celé číslo $\Rightarrow s$ může být záporné $\Rightarrow a$ se nesmí rovnat nule, protože záporné mocniny je možné utvořit pouze pro nenulové hodnoty (zlomek

$a^{-2} = \frac{1}{a^2}$ by měl ve jmenovateli nulu).

Pedagogická poznámka: Předchozí příklad není ani pro nejchytřejší studenty jednoduchý, proto nemá cenu příliš zdržovat. Přesto by byla škoda ho vynechávat, je velmi dobrou ukázkou toho, že přesnost nemusí spočívat v přesném citování učebnic, ale naopak v dobré znalosti toho, o čem mluvíte.

Př. 2: Zjednoduš pomocí předchozího pravidla následující výrazy:

a) $(\sqrt[4]{2})^6$ b) $(\sqrt[3]{4})^2$ c) $\sqrt[5]{2^3} \cdot \sqrt[5]{2^2}$

a) $(\sqrt[4]{2})^6 = \sqrt[4]{2^6} = \sqrt[4]{2^4 \cdot 2^2} = \sqrt[4]{2^4} \cdot \sqrt[4]{2^2} = 2\sqrt[4]{2}$

b) $(\sqrt[3]{4})^2 = \sqrt[3]{4^2} = \sqrt[3]{2^4} = \sqrt[3]{2^3 \cdot 2} = 2\sqrt[3]{2}$

c) $\sqrt[5]{2^3} \cdot \sqrt[5]{2^2} = (\sqrt[5]{2})^3 \cdot (\sqrt[5]{2})^2 = (\sqrt[5]{2})^5 = 2$

Př. 3: Sestav začátek věty o odmocninách, která končí vztahem: $\sqrt[m]{\sqrt[n]{a}} = \sqrt[n]{\sqrt[m]{a}} = \sqrt[m \cdot n]{a}$.

Čísla m a n jsou jako exponenty odmocniny – musí být přirozená.

Číslo a je základem odmocniny – musí být nezáporné.

Pro všechna přirozená čísla m, n a pro každé reálné nezáporné číslo a platí:

$$\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}} = \sqrt[n]{\sqrt[m]{a}} = \sqrt[m \cdot n]{a}$$

Př. 4: Zjednoduš pomocí předchozího pravidla výrazy:

a) $\sqrt{\sqrt[3]{2^6}}$

b) $\sqrt[3]{\sqrt{8}}$

c) $\sqrt[6]{27} \cdot \sqrt[3]{\sqrt{3^3}}$

a) $\sqrt{\sqrt[3]{2^6}} = \sqrt[2 \cdot 3]{2^6} = \sqrt[6]{2^6} = 2$

b) $\sqrt[3]{\sqrt{8}} = \sqrt[3]{\sqrt{2^3}} = \sqrt{2}$

c) $\sqrt[6]{27} \cdot \sqrt[3]{\sqrt{3^3}} = \sqrt[6]{3^3} \cdot \sqrt[3]{\sqrt{3^3}} = \sqrt[6]{3^3} \cdot \sqrt[3]{3^{3/2}} = \sqrt[6]{3^3} \cdot 3^{1/2} = \sqrt[6]{3^3} \cdot \sqrt[6]{3^3} = \sqrt[6]{3^6} = 3$

Př. 5: Částečně odmocni výraz $\sqrt[6]{a^{15}}$.

$$\sqrt[6]{a^{15}} = \sqrt[6]{a^6} \cdot \sqrt[6]{a^6} \cdot \sqrt[6]{a^3} = a \cdot a \cdot \sqrt[2 \cdot 3]{a^3} = a^2 \cdot \sqrt{\sqrt[3]{a^3}} = a^2 \sqrt{a}$$

Předchozí výpočet je možné urychlit pomocí další (a pro odmocniny poslední) věty:

Pro všechna přirozená čísla m, n, p a pro každé nezáporné číslo a platí:

$$\sqrt[n]{\sqrt[m]{a^{mp}}} = \sqrt[n]{a^m}$$

Př. 6: Částečně odmocni výraz $\sqrt[6]{a^{15}}$.

$$\sqrt[6]{a^{15}} = \sqrt[2 \cdot 3]{a^{3 \cdot 5}} = \sqrt{a^5} = \sqrt{a^2} \cdot \sqrt{a^2} \cdot \sqrt{a} = a^2 \sqrt{a}$$

Př. 7: Zjednoduš pomocí předchozího pravidla následující výrazy:

a) $\sqrt[12]{2^{18}}$

b) $\sqrt[4]{4}$

c) $\sqrt[3]{a\sqrt{a^{10}}}$

d) $\sqrt[3]{\sqrt[4]{a^2} \cdot \sqrt[6]{a^3} \cdot \sqrt[10]{a^5}}$

a) $\sqrt[12]{2^{18}} = \sqrt[2 \cdot 6]{2^{3 \cdot 6}} = \sqrt[2]{2^3} = 2\sqrt{2}$

b) $\sqrt[4]{4} = \sqrt[4]{2^2} = \sqrt[2 \cdot 2]{2^2} = \sqrt{2} = \sqrt{2}$

c) $\sqrt[3]{a\sqrt{a^{10}}} = \sqrt[3]{aa^5} = \sqrt[3]{a^6} = a^2$

d) $\sqrt[3]{\sqrt[4]{a^2} \cdot \sqrt[6]{a^3} \cdot \sqrt[10]{a^5}} = \sqrt[3]{\sqrt{a} \cdot \sqrt{a} \cdot \sqrt{a}} = \sqrt[3]{\sqrt{a^3}} = \sqrt{\sqrt[3]{a^3}} = \sqrt{a}$

Poslední vztah nepoužíváme pouze pro zjednodušování odmocnin, ale někdy i obráceně.

Zkusíme napsat výraz $\sqrt[3]{a^2} \cdot \sqrt[4]{a^3}$ jednou odmocninou. $\Rightarrow$ **Problém:** vzorec $\sqrt[n]{ab} = \sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b}$ můžeme použít pouze v případě, že jde o stejný typ odmocniny, zatím máme každou odmocninu jinou.

Vzorec $\sqrt[n]{\sqrt[m]{a^{mp}}} = \sqrt[n]{a^m}$ nám umožní změnit:

- $\sqrt[3]{a^2}$ na odmocninu šestou, devátou, dvanáctou, patnáctou...
- $\sqrt[4]{a^3}$ na odmocninu osmou, dvanáctou, šestnáctou ...

$\Rightarrow$ Obě odmocniny převedeme na dvanácté (připomíná to převádění na společný jmenovatel při sčítání zlomků): $\sqrt[3]{a^2} \cdot \sqrt[4]{a^3} = \sqrt[3 \cdot 4]{a^{2 \cdot 4}} \cdot \sqrt[4 \cdot 3]{a^{3 \cdot 3}} = \sqrt[12]{a^8} \cdot \sqrt[12]{a^9} = \sqrt[12]{a^8 \cdot a^9} = \sqrt[12]{a^{17}} = \sqrt[12]{a^{17}} = a \cdot \sqrt[12]{a^5}$.

Př. 8: Vyjádři součin pomocí jediné odmocniny:

a) $\sqrt{3} \cdot \sqrt[3]{9}$

b) $\sqrt{3} \cdot \sqrt[4]{3} \cdot \sqrt[5]{9}$

c) $\sqrt{a} \cdot \sqrt[3]{a^2} \cdot \sqrt[6]{a^5}$

a) $\sqrt{3} \cdot \sqrt[3]{9} = \sqrt{3} \cdot \sqrt[3]{3^2} = \sqrt[2]{3} \cdot \sqrt[3]{3^2} = \sqrt[2 \cdot 3]{3^3 \cdot 3^2} = \sqrt[6]{3^3 \cdot 3^4} = \sqrt[6]{3^7} = 3 \cdot \sqrt[6]{3}$

b) $\sqrt{3} \cdot \sqrt[4]{3} \cdot \sqrt[5]{9} = \sqrt[20]{3^{10}} \cdot \sqrt[20]{3^5} \cdot \sqrt[20]{3^8} = \sqrt[20]{3^{10+5+8}} = \sqrt[20]{3^{23}} = 3 \cdot \sqrt[20]{3^3}$

c) $\sqrt{a} \cdot \sqrt[3]{a^2} \cdot \sqrt[6]{a^5} = \sqrt[2]{a^3} \cdot \sqrt[3]{a^{2 \cdot 2}} \cdot \sqrt[6]{a^5} = \sqrt[2]{a^3} \cdot \sqrt[3]{a^4} \cdot \sqrt[6]{a^5} = \sqrt[6]{a^{3+4+5}} = \sqrt[6]{a^{12}} = \sqrt[6]{a^{2 \cdot 6}} = a^2$

Pedagogická poznámka: Někteří studenti mají s předchozím příkladem problémy.

V některých případech pomáhá, když studentům ještě jednou připomenete, že chování mocnin a odmocnin připomíná sčítání zlomků.

Př. 9: Zjednoduš.

a) $\sqrt{3\sqrt{3}}$

b) $\sqrt{\frac{1}{3}\sqrt[3]{9^2}}$

c) $\sqrt[4]{8\sqrt[3]{4\sqrt{2}}}$

a) $\sqrt{3\sqrt{3}} = \sqrt{\sqrt{3^2} \cdot \sqrt{3}} = \sqrt{\sqrt{3^3}} = \sqrt[4]{3^3}$

b) $\sqrt{\frac{1}{3}\sqrt[3]{81}} = \sqrt{\sqrt[3]{\frac{1}{3^3} \cdot 3^4}} = \sqrt{\sqrt[3]{\frac{3^4}{3^3}}} = \sqrt{\sqrt[3]{3}} = \sqrt[6]{3}$

c) $\sqrt[4]{8\sqrt[3]{4\sqrt{2}}} = \sqrt[4]{2^3 \sqrt[3]{2^2 \sqrt{2}}} = \sqrt[4]{2^3 \sqrt[3]{2^4 \sqrt{2}}} = \sqrt[4]{2^3 \sqrt[3]{2^5}} = \sqrt[4]{\sqrt[6]{2^{18}} \sqrt[6]{2^5}} = \sqrt[4]{\sqrt[6]{2^{23}}} = \sqrt[24]{2^{23}}$

Př. 10: Petáková:

strana 63/cvičení 53 b) e)

strana 64/cvičení 54 b) f)

Shrnutí: Odmocnina z odmocniny se „násobí“ jako mocnina z mocniny.